

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Навчально-науковий інститут психології
Кафедра кризової та клінічної психології
СИЛАБУС
навчальної дисципліни «ДЕВІАНТОЛОГІЯ»

Кількість кредитів ЄКТС	4 кредити ЄКТС
Період викладання	4 семестр
Рівень вищої освіти	перший
Спеціальність	053 Психологія
Освітня програма	ОП Кризова психологія
Викладач(і)	Соловей-Лагода Оксана Анатоліївна, к. психол.наук, доцент
Профайл викладача(ів)	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=ngdU2UEAAAAJ
Доступ до матеріалів курсу	
Контактна інформація	o.solovei-lahoda@donnu.edu.ua

Анотація

ОК «Девіантологія» є обов'язковою дисципліною для здобувачів ОП «Кризова психологія» Донецького національного університету імені Василя Стуса (разом із іншими ОК) формує результати навчання та компетентності психологів відповідно до змісту та фокусу освітньої програми, додатково до НРК, згідно зі Стандартом спеціальності.

Метою викладання дисципліни «Девіантологія» є формування компетенцій психологічної практики у сфері роботи з різними видами девіацій.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- оволодіння знаннями про виникнення та динаміку основних форм девіантної поведінки;
- оволодіння вміннями діагностувати девіантну поведінку, аналізувати причини девіацій та здійснювати психологічну інтервенцію
- набуття навиків складати програму психопрофілактики та психокорекції девіантної поведінки особистості.

Загальні компетентності (СК):

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові компетентності (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.
СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання, які формує навчальна дисципліна за освітньою програмою.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Р 20 Розуміти закономірності функціонування різних соціальних груп, знати засоби впливу на них та модерації конфліктів.

Організація та оцінювання навчання визначена «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса» та «Положенням про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса». Форми поточних і підсумкових контролів – розв’язання тестів, кейсів, прикладні завдання – спрямовані на засвоєння методів, методик і технік діагностики професійних схильностей, здібностей, навиків. За результатами роботи протягом семестру здобувачеві надається можливість отримати 100 балів сумарно за всі види навчальної діяльності.

Організація навчання за дисципліною відбувається в наступних форматах:
1) аудиторні заняття (лекції, практичні); 2) самостійна робота здобувача під керівництвом викладача. Аудиторні заняття реалізуються відповідно до наступного календарного плану викладання дисципліни, конкретні дати відповідають розкладу занять і графіку навчального процесу.

Календарний план викладання дисципліни ДЕВІАНТОЛОГІЯ

Тиждень/ дата/ години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання для практикумів і СРС	Термін виконання (дата і час)	Мак кількість балів
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕВІАНТОЛОГІЇ (28 балів)					
1-й тиждень, 4 години	Девіантологія як наукового знання	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Розвиток девіантології як галузі науки. 2. Предмет, мета та завдання девіантології. 3. Міждисциплінарні зв'язки девіантології з іншими галузями наукового знання. 4. Поняття нормативності, норма, девіація, девіантна поведінка. 5. Девіація як психологічна категорія та як індивідуально-психологічна характеристика. 6. Критерії визначення поняття «девіантна поведінка». Практичні завдання: аналіз кейсів, написання есе (завдання здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	1-й тиждень	2
2-й тиждень, 2 години	Історія розвитку уявлень про девіантну поведінку	Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Проблеми аномальної душі та гріховного тіла за часів Античності та Середньовіччя. 2. Праці мислителів епохи Відродження про джерела девіантної поведінки особистості (М. Кузанський, Е. Роттердамський, Т. Мор, Н.	2-й тиждень	2

			Макіавеллі, М. Монтень). 3. Формування девіантної особистості внаслідок соціальних негараздів (вчення Нового часу: Ф. Бекон, Т. Гоббс). 4. Проблеми девіантної особистості у вченнях XX ст. Практичні завдання: аналіз кейсів, написання есе (завдання здобувачі отримують безпосередньо на занятті)		
3-й тиждень, 4 години	Підходи до розуміння девіантної поведінки.	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Соціологічний підхід до розуміння девіантної поведінки. 2. Біологічний підхід до розуміння девіантної поведінки. 3. Правовий підхід до розуміння девіантної поведінки. 4. Психологічний підхід до розуміння девіантної поведінки. 5. Медичний підхід до розуміння девіантної поведінки. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	3-й тиждень	2
4-й тиждень, 2 години	Теорії девіантної поведінки та їх характеристика	Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Біологічні теорії девіацій (Ч. Ломброзо, У. Шелдон, У. Пірс) 2. Соціальні теорії формування відхилень у поведінці (Е. Дюркгейм, Р. Мертон, Коуен Сазерленд, С. Селлін, О. Турк, Г. Беккер, І. Гофман, Ф. Таненбаум) 3. Психологічні та психіатричні теорії формування відхилень у поведінці (З. Фрейд, Ж. Пінателль,	4-й тиждень	2

			Креслі Шуеслер, К. Хорні, Г. Салліван, А. Адлер, М. Герберт). Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)		
5-й тиждень, 4 години	Чинники девіантної поведінки особистості	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Соціальні чинники девіантної поведінки. 2. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки. 3. Педагогічні чинники девіантної поведінки особистості. 4. Індивідуально-психологічні чинники девіантної поведінки особистості. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	5-й тиждень	2
6-й тиждень, 2 години	Види та рівні прояву девіантної поведінки	Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Форми девіантної поведінки та їх психологічна сутність. 2. Види девіантної поведінки та її феноменологія. 3. Стадії і рівні прояву девіантної поведінки. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	6-й тиждень	2
7-й тиждень, 4 години	Гендерно-вікові аспекти девіантної поведінки особистості	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Особливості відхилень у поведінці дитини дошкільного віку. Чинники, що сприяють прояву девіантної поведінки дошкільників.	7-й тиждень	2

			2. Вияви девіантної поведінки у молодших школярів, їх характеристика. 3. Шкільна дезадаптація як чинник відхилень у поведінці молодшого школяра. 4. Особливості становлення особистості підлітка та їх вплив на відхилення в поведінці. Домінуючі форми девіацій у підлітковому віці. 5. Гендерні особливості девіантної поведінки особистості. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)		
8-й тиждень, 2 години	Психологічна діагностика девіантної поведінки особистості	Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Цілі психодіагностики девіантної поведінки. 2. Етапи психодіагностики девіантної поведінки. 3. Стадії психодіагностики девіантної поведінки. 4. Принципи психодіагностики девіантної поведінки. 5. Методи та методики психодіагностики девіантної поведінки. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	8-й тиждень	2
9-й тиждень, 4 години	Психологічна діагностика девіантної поведінки на різних вікових періодах розвитку	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Особливості психологічної діагностики девіантної поведінки у дошкільному віці. 2. Методи діагностики девіантної	8-й тиждень	2

			поведінки молодших школярів. 3. Особливості діагностики девіацій у підлітковому та юнацькому віці: методи та методики. 4. Методики діагностики девіантної поведінки осіб зрілого віку. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)		
9-й тиждень	Модульна контрольна робота 1			8-й тиждень	10
МОДУЛЬ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОКРЕМИХ ВИДІВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ (32 бали)					
10-й тиждень, 2 години	Агресивна поведінка особистості як вид девіантної поведінки	Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Агресивна поведінка особистості: поняття, суть та причини виникнення 2. Підходи та теорії агресивної поведінки особистості. 3. Види та форми вираження агресивної поведінки. 4. Психопрофілактика та психокорекція агресивної поведінки. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	10-й тиждень	2
11-й тиждень, 4 години	Делінквентна поведінка та її характеристика	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Делінквентна поведінка: основні дефініції. 2. Форми делінквентної поведінки. 3. Особливості делінквентної поведінки. 4. Чинники делінквентної	11-й тиждень	2

			поведінки. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)		
12-й тиждень, 2 години	Психодіагностична та психокорекцій на робота з особами, що демонструють делінквентну поведінку	Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Методи та методики діагностики делінквентної поведінки. 2. Превентивна діяльність з попередження делінквентної особистості. 3. Особливості психокорекції делінквентної поведінки. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	12-й тиждень	2
13-й тиждень, 4 години	Адиктивна поведінка. Хімічні та нехімічні адикції.	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Поняття та різновиди адиктивної поведінки. 2. Психологічні особливості осіб із адиктивними формами поведінки. 3. Адиктивна поведінка як відхід від реальності. 4. Хімічні та нехімічні адикції. 5. Критерії та ознаки зловживання і залежності від хімічних речовин. 6. Вплив інститутів соціалізації та засобів масової інформації на виникнення адитивної поведінки. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	13-й тиждень	2
14-й	Психопрофілактика адитивної	Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Різновиди і моделі	14-й	2

тиждень, 2 години	поведінки		профілактики адитивності: 2. Моделі загальнодержавної політики профілактики хімічних адикцій: соціокультурна, споживча, заборонююча моделі, модель нульової толерантності до наркотиків. 3. Моделі правоохоронної політики щодо наркотиків: модель тотального прогібціонізму, модель повної декриміналізації наркотиків, модель підтримки та рецептурна модель, модель зниження шкоди. 4. Етапи профілактики залежності: первинна, вторинна, третинна. 5. Основні завдання, суб'єкти та методи профілактики залежності. 6. Сутність та критерії дієвості громадських програм профілактики залежності. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	тиждень	
15-й тиждень, 4 години	Суїцидальна поведінка: теорії суїцидальності, види та можливості психологічної роботи у запобіганні суїциду.	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Суїцид, суїцидальна поведінка, самоушкоджуюча несуїцидальна поведінка. 2. Теорії суїцидальної поведінки. 3. Фактори ризику та проєктивні фактори суїцидальної поведінки. 4. Суїцидальний «режим»: поняття та стратегії подолання. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують	15-й тиждень	2

			безпосередньо на занятті)		
16-й тиждень, 2 години	Психодіагностика суїцидальних думок та намірів. Алгоритми кризового втручання.	Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Особливості обстеження клієнта з суїцидальними думками/намірами. 2. Стандартизовані шкали та методики оцінки суїцидального ризику. 3. Кризове втручання: особливості, формат та етичні аспекти. 4. Антикризовий план дій та його значення у період після кризового втручання. 5. Робота з «факторами за життя». Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	16-й тиждень	2
17-й тиждень, 4 години	Розлади харчової поведінки (РХП). Причини виникнення та клінічні прояви РХП.	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Розлади харчової поведінки: поняття та причини виникнення. 2. Діагностичні критерії розладів харчової поведінки. 3. Класифікація розладів харчової поведінки. 4. Шкали та методик діагностики РХП. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	17-й тиждень	2
18-й тиждень, 2 години	Профілактичні та психотерапевтичні втручання при РХП	Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Модель профілактики РХП серед дорослого населення. 2. Особливості та засоби профілактики РХП у дітей та підлітків. 3. Терапевтичні втручання при	18-й тиждень	2

			РХП у дорослих. 4. особливості психологічної роботи з дітьми з РХП. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)		
19-й тиждень, 4 години	Сексуальні девіації: причини, механізми формування та психологічна допомога при сексуальних девіаціях.	Лекція Практичне заняття	Теоретичні питання: 1. Поняття сексуальної норми та сексуальної девіації. 2. Форми та види сексуальних девіацій. 3. Психологічні чинники та особливості статевих девіацій. Практичні завдання: аналіз кейсів, результатів тестування, відео (здобувачі отримують безпосередньо на занятті)	19-й тиждень	
19-й тиждень	Модульна контрольна робота 2			19-й тиждень	12

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Види робіт, що демонструють здобуті здобувачем вищої освіти результати навчання	Критерії оцінювання
Практичні заняття	Максимальний бал – 2 бали. Ієрархія отримання балів передбачає три рівні: Високий (2 бали): завдання виконано вірно, здобувач має уявлення про теоретичні аспекти теми, володіє матеріалом, проявляє особисту ініціативу, ставить питання. Виконав завдання для самостійної роботи і презентував його. Середній (1 бал): завдання виконано частково вірно, здобувач відповідає на питання, але ініціативу не проявляє. Практичне завдання не виконане. Незадовільний (0 балів): завдання виконано невірно, здобувач не проявляє ініціативу, не відповідає на запитання.
Модульний контроль (МКР 1, МКР 2)	Максимальна кількість балів – 22 бали 0,5 бала за кожен вірну відповідь (МКР 1- 10 тестових завдань x 0,5 бал = 5 балів, практичне завдання – 5 балів. МКР 2 - 14 тестових завдань x 0,5 бал = 7 балів, практичне завдання – 5 балів.)

Оцінка розраховується зі 100 балів, з них поточний контроль 60 балів і підсумковий 40 балів.

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни проводиться в письмовій та усній формах на кожному практичному і лабораторному занятті у формі опитування, виконання самостійних, практичних, ситуаційних та тестових завдань, результатів наукових досліджень. Контроль самостійної роботи проводиться шляхом перевірки виконаних завдань. Модульний контроль здійснюється з метою перевірки рівня засвоєння теоретичного і практичного матеріалу змістових модулів та передбачає виконання здобувачами письмових тестових завдань для модульного контролю.

Здобувач вищої освіти отримує **60 балів** протягом семестру за: роботу на практичних заняттях; виконання самостійної роботи, яка презентується на занятті (19 практичних * 2 балів = 38 б.); модульні контрольні роботи (22 б.).

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену або творчої роботи та оцінюється у 40 б.

Підсумковий контроль (0 - 40 балів)

Виконання індивідуального творчого завдання, яке має 2 складові, у вигляді написання реферативного огляду статей на задану тематику (від 0 балів до 10 балів) та виконання індивідуального завдання (від 0 до 30 балів) або усний екзамен за дисципліною, який оцінюється також від 0 до 40 балів.

Індивідуальне творче завдання у вигляді реферативного огляду статей на задану тематику оцінюється наступним чином:

– 10-9 балів – здобувач самостійно обрав, підготував та вчасно подав на перевірку реферативний огляд, який відповідає структурі. У роботі повністю розкрита обрана тема,

виклад основного матеріалу відображає сутність досліджуваного явища у межах девіантології, сформульовано коректні висновки, окреслено перспективи подальших досліджень; список літератури містить джерела за останні 5 років. Обсяг реферативного огляду складає 5 сторінок.

– 8-6 балів – здобувач підготував науковий реферативний огляд, який має традиційну структуру. Проте у роботі недостатньо визначена актуальність теми, неповний виклад основного матеріалу, не точно сформульовані висновки, список літератури може містити застарілі джерела. Є не значні стилістичні та змістовні недоліки, у зв'язку з чим наукова робота потребує доопрацювання.

– 7-5 балів – здобувач підготував реферативний огляд, який має традиційну структуру. Проте у роботі недостатньо визначена актуальність теми, неповний виклад основного матеріалу, не точно сформульовані висновки, список літератури може містити застарілі джерела. Є певні стилістичні та змістовні недоліки, у зв'язку з чим наукова робота потребує доопрацювання. Обсяг реферативного огляду складає 3 сторінки

– 4-3 бали – здобувач підготував реферативний огляд, який має традиційну структуру. Проте у роботі не розкрита актуальність теми, неповний виклад основного матеріалу, не сформульовані висновки, список літератури може містити застарілі джерела. Є значні стилістичні та змістовні недоліки, у зв'язку з чим наукова робота потребує доопрацювання. Обсяг реферативного огляду складає 3 сторінки

– 2 бали – здобувач підготував реферативний огляд, структура якого не містить традиційних компонентів, зокрема відсутня актуальність, не сформовані висновки тощо. Відмічається нерозкритість теми за рахунок відсутності належного опрацювання наукової літератури. Є стилістичні та змістовні недоліки, у зв'язку з чим наукова робота потребує суттєвого доопрацювання.

– 1 і менше балів – здобувач підготував реферативний огляд, але він не відповідає загальним вимогам оформлення такого виду наукових робіт. Не вказано актуальність дослідження, відсутня мета роботи, зроблено поверхневий аналіз досліджуваного явища, відсутні висновки. Є багато стилістичних та змістовних помилок, список літератури містить застарілі джерела. Обсяг роботи до 3 сторінок. Робота вимагає суттєвого перероблення.

Індивідуальне завдання - 30 балів. Аналіз відеоматеріалу та підготовка презентації до відеоматеріалу:

Презентація (0-15 б.)

- розкрито зміст представленої теми (0-2 б.)
- визначена структура презентації (0-2б.)
- наявність логічного зв'язку викладеної інформації (0-2)
- наявність кольорових, шрифтових рішень (0-2 б.)
- наявність малюнків та схем (0-2 б.)
- презентація включає до 15 слайдів основної частини (0-2 б.)
- презентація представлена вчасно (0-1)
- захист презентації (0-2 б.)

Виступ з доповіддю щодо проаналізованого відеоматеріалу на круглому столі

«Детермінанти девіантної поведінки: біологічний та соціально-психологічний аспекти »
(0-15 б.)

- Доповідь іноземною мовою (0 – 5 б.)
- Знання і розуміння теоретичного матеріалу. Повнота розкриття теми. Здобувач проявляє навички аналізу, узагальнення, критичного осмислення і сприйняття інформації (0 – 4 б.)

- Матеріал викладено грамотно, в певній логічній послідовності, точно використовується термінологія. Зв'язок теоретичного матеріалу з практикою. Наявність прикладів (0 – 3 б.)

- Логічна завершеність виступу. Формулювання висновків (0 – 1 б.)

- Культура мови, чіткість дикції, темп викладу. Вільний виклад матеріалу без опори на конспект (0 – 1 б.)

Здобувач вищої освіти, який набрав протягом семестру менше від 20 до 60 балів, зобов'язаний скласти екзамен. На екзамені здобувачі готуються та відповідають за екзаменаційним білетом, який має два питання теоретичного або практичного характеру, третє питання складається з тестових завдань.

Перше та друге запитання (завдання) оцінюється у 15 балів за такими критеріями:

- «відмінно», повна відповідь, не менше 90% потрібної інформації (повне, безпомилкове розв'язування завдання) – 15-14 балів;

- «добре», достатньо повна відповідь, не менше 75% потрібної інформації або незначні неточності (повне розв'язування завдання з незначними помилками) – 13-10 балів;

- «задовільно», неповна відповідь, не менше 50% потрібної інформації та деякі помилки (завдання виконане з певними недоліками) – 9-5 балів;

- «незадовільно», відповідь містить менше 50% потрібної інформації, грубі помилки, здобувач не орієнтується у загальних термінах – 4-1 бал.

- не відповідає умовам до «задовільно» – 0 балів.

Тестові завдання, які містить екзаменаційний білет оцінюється у 10 балів. Кожна правильна відповідь оцінюється у 2 бали. Сума поточних балів переводиться до залікової оцінки згідно з таблицею:

Схема оцінювання результатів навчальних досягнень

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в університеті	Оцінка за національною шкалою
A	100-90	5 (відмінно)/ зараховано
B	82-89	4 (добре)/ зараховано
C	75-81	4 (добре) / зараховано
D	67-74	3 (задовільно) / зараховано
E	60-66	3 (задовільно) / зараховано
FX	0-59	2 (незадовільно)/ незараховано

Оцінювання результатів навчальних досягнень за навчальною дисципліною здобувачів вищої освіти здійснюється за критеріями, що впроваджені в університеті. Загальна оцінка визначається як сума балів за всі виконані завдання.

Схема нарахування балів розроблена викладачем відповідно до Порядку оцінювання здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса - <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2021/02/poryadok-oczinuvannya-znan-zdobuvachiv-vyshhoyi-osvity.pdf>

Приклади тестових завдань

1. До соціально-психологічних чинників девіантної поведінки належать:
 - а) суспільна мораль, спадкова обтяженість;
 - б) стиль виховання дитини в сім'ї, тип контролю і дисципліни дитини в сім'ї, емоційне прийняття-неприйняття дитини в сім'ї.
2. Стан «аномії» – це:
 - а) кризовий період;
 - б) падіння моральності.
3. Позитивні девіації:
 - а) є специфічними ознаками девіантної особистості;
 - б) характеризують нестандартну особистість, відіграють позитивну роль у прогресивному розвитку суспільства.
4. До соціальних чинників девіантної поведінки належать соціальні проблеми, політичні проблеми, суспільна мораль.
 - а) так;
 - б) ні.
5. Серед індивідуально-психологічних чинників у становленні розвитку девіантної поведінки особистості особливо важливу роль відіграють:
 - а) рівень самоповаги, соціальні проблеми;
 - б) особливості локусу контролю, стиль сімейного виховання;
 - в) тривожність, особливості локусу контролю, рівень самоповаги.

Орієнтовні питання до іспиту

1. Розвиток девіантології як галузі науки.
2. Предмет, мета та завдання девіантології.
3. Міждисциплінарні зв'язки девіантології з іншими галузями наукового знання.
4. Поняття нормативність, норма, девіація, девіантна поведінка.
5. Девіація як психологічна категорія та як індивідуально-психологічна характеристика.
6. Критерії визначення поняття «девіантна поведінка».
7. Проблеми аномальної душі та гріховного тіла за часів Античності та Середньовіччя.
8. Праці мислителів епохи Відродження про джерела девіантної поведінки особистості (М. Кузанський, Е. Роттердамський, Т. Мор, Н. Макіавеллі, М. Монтень).
9. Формування девіантної особистості внаслідок соціальних негараздів (вчення Нового часу: Ф. Бекон, Т. Гоббс).
10. Проблеми девіантної особистості у вченнях ХХ ст.
11. Соціологічний підхід до розуміння девіантної поведінки.
12. Біологічний підхід до розуміння девіантної поведінки.
13. Правовий підхід до розуміння девіантної поведінки.
14. Психологічний підхід до розуміння девіантної поведінки.
15. Медичний підхід до розуміння девіантної поведінки.

16. Біологічні теорії девіацій (Ч. Ломброзо, У. Шелдон, У. Пірс)
17. Соціальні теорії формування відхилень у поведінці (Е. Дюркгейм, Р. Мертон, Коуен Сазерленд, С. Селлін, О. Турк, Г. Беккер, І. Гофман, Ф. Таненбаум)
18. Психологічні та психіатричні теорії формування відхилень у поведінці (З. Фрейд, Ж. Пінатель, Креслі Шуеслер, К. Хорні, Г. Салліван, А. Адлер, М. Герберт).
19. Соціальні чинники девіантної поведінки.
20. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки.
21. Педагогічні чинники девіантної поведінки особистості.
22. Індивідуально-психологічні чинники девіантної поведінки особистості.
23. Форми девіантної поведінки та їх психологічна сутність.
24. Види девіантної поведінки та її феноменологія.
25. Стадії і рівні прояву девіантної поведінки.
26. Особливості відхилень у поведінці дитини дошкільного віку. Чинники, що сприяють прояву девіантної поведінки дошкільників.
27. Вияви девіантної поведінки у молодших школярів, їх характеристика.
28. Шкільна дезадаптація як чинник відхилень у поведінці молодшого школяра.
29. Особливості становлення особистості підлітка та їх вплив на відхилення в поведінці. Домінуючі форми девіацій у підлітковому віці.
30. Гендерні особливості девіантної поведінки особистості.
31. Цілі психодіагностики девіантної поведінки.
32. Етапи психодіагностики девіантної поведінки.
33. Стадії психодіагностики девіантної поведінки.
34. Принципи психодіагностики девіантної поведінки.
35. Методи та методики психодіагностики девіантної поведінки.
36. Особливості психологічної діагностики девіантної поведінки у дошкільному віці.
37. Методи діагностики девіантної поведінки молодших школярів.
38. Особливості діагностики девіацій у підлітковому та юнацькому віці: методи та методики.
39. Методики діагностики девіантної поведінки осіб зрілого віку.
40. Агресивна поведінка особистості: поняття, суть та причини виникнення
41. Підходи та теорії агресивної поведінки особистості.
42. Види та форми вираження агресивної поведінки.
43. Психопрофілактика та психокорекція агресивної поведінки.
44. Делінквентна поведінка: основні дефініції.
45. Форми делінквентної поведінки.
46. Особливості делінквентної поведінки.
47. Чинники делінквентної поведінки.
48. Методи та методики діагностики делінквентної поведінки.
49. Превентивна діяльність з попередження делінквентної особистості.
50. Особливості психокорекції делінквентної поведінки
51. Поняття та різновиди адиктивної поведінки.
52. Психологічні особливості осіб із адиктивними формами поведінки.
53. Адиктивна поведінка як відхід від реальності.
54. Хімічні та нехімічні адикції.
55. Вплив інститутів соціалізації та засобів масової інформації на виникнення адитивної поведінки.
56. Різновиди і моделі профілактики адитивності:
57. Моделі загальнодержавної політики профілактики хімічних адикцій: соціокультурна, споживча, заборонююча моделі, модель нульової толерантності до наркотиків.

58. Моделі правоохоронної політики щодо наркотиків: модель тотального прогібіціонізму, модель повної декриміналізації наркотиків, модель підтримки та рецептурна модель, модель зниження шкоди.
59. Етапи профілактики залежності: первинна, вторинна, третинна.
60. Основні завдання, суб'єкти та методи профілактики залежності.
61. Сутність та критерії дієвості громадських програм профілактики залежності.
62. Суїцид, суїцидальна поведінка, самоушкоджуюча несуйцидальна поведінка.
63. Теорії суїцидальної поведінки.
64. Фактори ризику та проєктивні фактори суїцидальної поведінки. Робота з «факторами за життя».
65. Суїцидальний «режим»: поняття та стратегії подолання.
66. Особливості обстеження клієнта з суїцидальними думками/ намірами.
67. Стандартизовані шкали та методики оцінки суїцидального ризику.
68. Кризове втручання: особливості, формат та етичні аспекти.
69. Антикризовий план дій та його значення у період після кризового втручання.
70. Розлади харчової поведінки: поняття та причини виникнення.
71. Діагностичні критерії розладів харчової поведінки.
72. Шкали та методики діагностики РХП.
73. Поняття сексуальної норми та сексуальної девіації.
74. Форми та види сексуальних девіацій.
75. Психологічні чинники та особливості статевих девіацій.

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Завдання для самостійної роботи з кожної теми виконуються протягом тижня до наступного практичного завдання, за невчасне виконання кількість балів зменшується.

Здобувачі, які навчаються за індивідуальним графіком повинні здавати завдання відповідно до узгодженого графіку очно, або за допомогою Microsoft Teams, Outlook, Moodle.

Виконання завдання із порушенням дедлайну без поважних причин зменшує оцінку з теми на 25 % за кожен повний тиждень затримки.

Дотримання вимог академічної доброчесності

Відповідно до Закону України «Про освіту» академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Основні засади дотримання академічної доброчесності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса відображено за покликанням <https://drive.google.com/drive/folders/1pbDJWc1Rgz0x-rwRTLeunp-WuJ7i7Nv>; <https://www.donnu.edu.ua/uk/komisiya-z-pitan-akademichnoyi-dobrochesnosti-ta-korporativnoi-etiki/>

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна:

1. Вашека Т.В. Психологія девіантної поведінки: навч. посібник / Т.В. Вашека, О.М. Долгова. К.: НАУ, 2019. 204 с.
2. Гаркавенко Н.В. Соціальна психологія адиктивної поведінки: навчальний посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2019. 408 с.
3. Гаркавенко Н.В., Собкова С.І. Соціальна психологія адиктивної поведінки: Практичні завдання до курсу: навч.-метод. посібник. Чернівці: Чернівецький Нац. у-т, 2019. 181 с.
4. Кошова І. В., Кресан О. Д. Психологія девіантної поведінки: Навч.-метод. посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 226 с.
5. Профілактика та корекція відхилень поведінки: метод. реком. до курсу / уклад.: Лариса Мафтин. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. 48 с.

Додаткова:

6. Бітті М. Долаємо співзалежність: як припинити контролювати інших і почати дбати про себе. Харків: Vivat, 2022. 308 с.
7. Ківенко Н. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма. Ірпінь: Академія Державної податкової служби України, 2002. 240 с.
8. Москаленко В. Д. Залежність – родинна хвороба. Вид-во Р. Бурлаки. 2022. 416 с.
9. Пихтіна Н.П., Пихтін М.П. Федорченко Т. Профілактика девіантної поведінки дітей та молоді: психолого-педагогічні та соціально-правові аспекти. Київ: Вид-во КНТ. 2019. 374 с.
10. Профілактика та корекція відхилень поведінки: навч.-метод. посіб. до самост. роботи студентів / уклад. Н. В. Самойлова. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019. 120 с.
11. Чайковська О. Психологія конфліктності молодших підлітків, схильних до девіантної поведінки. Київ: КНТ, 2019. 166 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського (www.nbuv.gov.ua)
2. Репозитарій ДонНУ імені Василя Стуса <https://r.donnu.edu.ua/>

Викладач

Оксана СОЛОВЕЙ-ЛАГОДА

Завідувач кафедри

Оксана СОЛОВЕЙ-ЛАГОДА

Гарантосвітньої програми

Жанна СИДОРЕНКО

Керівник спеціальності

Вікторія ОВЕРЧУК